

CDN

Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Pile

WIELKOPOLSKA

JEDNOSTKA EDUKACYJNA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Wiadomości Opinie Materiały

Biuletyn Pilskiej Oświaty

1/2025

ISSN 1429-6276

**Wiadomości
Opinie, Materiały
1/2025**

ISSN 1429-6276

Wydaje

Centrum Doskonalenia
Nauczycieli w Piłce
ul. Bydgoska 21
64-920 Piła

Kontakt:

Dyrektor

67 352 70 11

Sekretariat

67 352 70 10

**Pracownia Kształcenia
Ustawicznego**

67 352 70 21
67 352 70 22
pku@cdn.pila.pl

Pracownia Doradztwa

67 352 70 26
67 352 70 28
pd@cdn.pila.pl

**Pracownia Informacji
i Wydawnictw**

67 352 70 27
67 352 70 40
piw@cdn.pila.pl

Redaktor naczelny

Beata Walczak

Zespół Redakcyjny

Katarzyna Kwaśnik
dr Paweł Michał Owsiany
Beata Jędraszczak

Skład Łamanie

Sławomir Kozłowski

Korekta

Beata Jędraszczak

W NUMERZE

Wstęp

1

Z metodycznej półki

1. Karolina Skotarczak - Dobrzyńska – Retoryka w edu- 2
kacji
2. Izabela Barańska – Internet – dobry przyjaciel, czy 11
cichy wróg edukacji matematycznej?
3. Katarzyna Strzałkowska – Uniwersytet Dzieci – inspi- 13
rująca przygoda dla uczniów i nauczycieli
4. Katarzyna Włodkowska– Perspektywy szkoły w dobie 15
sztucznej inteligencji
5. Małgorzata Wucens – Haft matematyczny nie tylko na 17
lekcjach matematyki

Co warto przeczytać?

1. Katarzyna Kwaśnik – Natalia Uryniuk – Baltarium 21

Katarzyna Kwaśnik, nauczyciel konsultant, CDN w Pile

Wstęp

Szanowni Czytelnicy

To mamy wiosnę..., doświadczyliśmy ciepła i słońca, co nie znaczy, że zima o sobie nie przypomni. Wraz z wiosennym czasem nabieramy energii, chęci, rozpędzamy się.

Zatem, niechaj będzie lekko i optymistycznie. Tradycyjnie proponujemy oprawę fotograficzną numeru wykonaną okiem i aparatem pani Emilii Jaworskiej-Weyders. Seria z zaprzyjaźnionym bocianem oraz efekt wędrówek po lasach i polach okolic Trzcianki czynią nasz Biuletyn bardziej autentycznym.

W bieżącym numerze proponujemy temat kształcenia kompetencji komunikacyjnych jakże ważnych we współczesnym świecie. Świecie zabieganym, szybkim, pełnym półśłówek i niedomówień, czyli, by temu zaradzić każdy nauczyciel powinien być i zapewne jest retorem. Stąd propozycja Retoryki w edukacji z okazjami i środkami do wykorzystania w praktyce szkolnej.

Jest też refleksja po konferencji: Akcja Nauczyciel. Ocenianie-Emocje-Autorytet. To ważki głos dotyczący edukacji matematycznej w przedszkolu. Czy internet pomaga, czy też zabija kreatywność nauczycieli przedszkolnych? Bardzo odważny i mądry głos w sprawie.

Tradycyjnie znajdziecie inspiracje metodyczne, tym razem mamy haft matematyczny z propozycją wykorzystania na innych przedmiotach. Jest Uniwersytet Dzieci przedstawiony jako efekt działań fundacji pod tą samą nazwą. Zaprezentowane korzyści dla nauczycieli i dzieci płynące z uczestnictwa w projekcie to zachęta do uczestnictwa. Sztuczna inteligencja, to kolejne pytanie: „czy warto?”. Jeśli tak, to mądrze i nie tylko jako pęd za nowoczesną technologią. Autorka podając kilka przykładów zaadoptowania AI w praktyce szkolnej sugeruje, że jej wykorzystanie zależy od samego nauczyciela.

„Co warto przeczytać?” to stały punkt naszego Biuletynu, dla miłośników picture boo ków. Tym razem to wieloaspektowe spojrzenie na Morze Bałtyckie, z niebanalnymi ilustracjami oraz całkiem dobrą porcją wiedzy.

Szanowni Nauczyciele, zbliżają się Święta Wielkanocne. Niechaj będą wiosenne, rodzinne, spokojne i pełne optymizmu.

Katarzyna Kwaśnik

Retoryka w edukacji

Abstrakt

Edukacja ma przygotować do życia i rozwijać w pełni potencjał ucznia. Rolą szkoły jest kształcenie kompetencji związanych z komunikacją. Sprawnym i funkcjonalnym posługiwaniem się językiem w mowie i piśmie zajmuje się retoryka. Nauczyciel każdego przedmiotu ma za zadanie dbać o poprawność językową uczniów oraz ich umiejętności komunikacyjne. Zatem każdy nauczyciel jest retorem. W poniższym tekście zamierzam wskazać sposoby i źródła, za pomocą których nauczyciel może doskonalić swoje umiejętności retoryczne. Podam również okazje i środki do wykorzystania przez nauczyciela w kształceniu umiejętności retorycznych uczniów. Udowodnię, że umiejętności retoryczne są potrzebne do pełnego rozwoju człowieka.

Słowa kluczowe: retoryka, komunikacja, nauczyciel, kompetencje kluczowe, retor

I. Dlaczego retoryka jest potrzebna w edukacji?

1. Czym jest retoryka?

Komunikacja jest podstawą funkcjonowania w społeczeństwie. Codziennie ludzie budują konstrukcje zdaniowe, by coś zakomunikować, o coś poprosić, czegoś się dowiedzieć. Potrzeba mowy jako formy komunikowania się jest istotna. Sposób, w jaki się mówi ma ogromny wpływ na życie i otaczającą rzeczywistość. To od sposobu komunikowania się zależy sposób postrzegania jednostki przez innych. Dzięki skutecznej komunikacji można osiągnąć to, czego się potrzebuje. Przekaz słowny może mieć przeróżne funkcje, na przykład funkcję fatyczną, która jest niczym innym, jak zagadywaniem sąsiada w nawiązaniu do pogody, czy kogoś obcego w czasie jazdy windą. Wynika on z wewnętrznej potrzeby socjalizacji. Mowy używa się też, gdy chce się kogoś przekonać. Często dobór i siła argumentów przesądza o tym, czy mama pozwoli dziecku pozostać dłużej na dworze albo czy pracownik przeforsuje swój projekt lub pomysł w pracy. Podczas rozmowy kwalifikacyjnej prezentuje się pracodawcy, w mowie broni się pracy dyplomowej. Krótsze i dłuższe formy wypowiedzi zostały nazwane przez Michała Rusinka i Anetę Załazińską retoryką codzienną, której poświęcili książkę pt. *Jak się dogadać, czyli retoryka codzienna*¹. Chociaż słowo retoryka kojarzy się z elegancją czasów starożytności, to przez różne traktowanie tej dziedziny w historii, pojęcie to nieco się wypaczyło i potrzebuje redefiniowania. Powszechną definicją retoryki może być następująca: "Poza celami ściśle oratorskimi retoryka jest dziś traktowana jako nauka funkcjonalnego i sprawnego posługiwania się językiem w mowie i piśmie. W różnorodnych współczesnych opracowaniach specjalistów traktuje się retorykę jako dziedzinę interdyscyplinarną, dającą możliwości ujednolicenia humanistycznego poznania w zakresie semantycznym i składniowo-stylistycznym"². Po trudniejszych okresach dla retoryki, obecnie wraca się do jej wartości, szczególnie, że artykułuje się dużą potrzebę skutecznej komunikacji. Używa się jej we współczesnych badaniach nad językiem reklamy, argumentacją prawniczą i wszędzie tam, gdzie oddziałuje się na ludzi za pomocą języka, także w szkole.

Warto zauważyć, że sformułowana w starożytności wiedza, dotycząca retoryki jest nadal aktualna. Dlatego wraca się do największych dzieł z tego okresu. Z tego powodu należy przywołać krótką historię tej dziedziny.

¹ Michał Rusinek, Aneta Załazińska, *Jak się dogadać, czyli retoryka codzienna*, Kraków 2018.

² Mirosław Korolko, *Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1990, s. 44

Kolebką retoryki była starożytna Grecja w czasach pomiędzy V a III w. p.n.e., a za jej ojców można uznać: Gorgiasza, Isokratesa, Arystotelesa, Demetriusza z Faleronu, Dionizjusza z Halikarnasu, Hermogenesa z Tarsu. Potrzebą rozwoju retoryki było oratorstwo, które odgrywało główną rolę w życiu demokratycznych miast-państw. Nauczyciele tej dziedziny zwani byli retorami. Starożytny Rzym przejął i rozwinął grecką ideę retoryki. Tam wśród znanych retorów pojawili się: Cyцерon, Seneka Starszy i Kwintylijan. Wśród znanych dzieł, które do dziś stanowią elementarzę nauczania retoryki są m.in. Retoryka Arystotelesa, czy Institutionis oratoriae libri XII Kwintyliana.

Starożytni retorzy stawiali sobie za cel skuteczne przekazywanie tego, co wiązało się z poszukiwaniem i dobieraniem argumentów, ale też z operowaniem żywym słowem i zasadami funkcjonalnego posługiwania się językiem, psychologiczną stroną przekonywania oraz poszukiwaniem metod praktycznego nauczania władania słowem. Dziedziną retoryki interesowali się nie tylko retorzy, ale także uczeni i filozofowie.

W retoryce mamy do czynienia z następującymi etapami przygotowywania mowy:

- inwencją, służącą do poszukiwania argumentów,
- kompozycją, budowaniem konstrukcji wypowiedzi,
- elokucją, celowym i poprawnym oddawaniem myśli słowami,
- mnemoniką, sposobem zapamiętywania przemówienia,
- actio, sposobem wygłaszania (operowanie głosem, gestem, mimiką i postawą ciała).

Celem retoryki była skuteczna perswazja, czyli umiejętność przekonywania. Dobrze skonstruowana i wygłoszona mowa powinna być:

- pouczająca, informująca (docere),
- zachwycająca przez dostarczenie przyjemnych wrażeń estetycznych (delectare),
- poruszająca, skłaniająca odbiorcę do działania (movere).

2. Retoryka a kompetencje kluczowe

Parlament Europejski wydał zalecenie dotyczące uczenia się przez całe życie. Niezbędne jest osiągnięcie ośmiu kompetencji kluczowych, które stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw uważanych za niezbędne dla potrzeb samorealizacji i rozwoju osobistego, aktywnego obywatelstwa, integracji społecznej oraz zatrudnienia. Są to:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym
- 2) porozumiewanie się w językach obcych
- 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
- 4) kompetencje informatyczne
- 5) umiejętność uczenia się
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie
- 7) inicjatywność i przedsiębiorczość
- 8) świadomość i ekspresja kulturalna³.

Pierwsza z wymienionych kompetencji wymaga porozumiewania się w języku ojczystym w mowie i piśmie w różnych sytuacjach komunikacyjnych, a także obserwowania swojego sposobu porozumiewania się i przystosowywania go do wymogów sytuacji. Kompetencja ta również zawiera wyrażanie własnych argumentów w mowie i w piśmie w przekonujący sposób,

³ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE).

odpowiednio do kontekstu. Wiąże się ona ze świadomością oddziaływania języka na ludzi i zarazem używania go w sposób odpowiedzialny społecznie, budujący dobre relacje. Opis tej kompetencji jest zbieżny z definicją i elementami, którymi zajmuje się retoryka.

Druga kompetencja – porozumiewanie się w językach obcych, również częściowo korzysta z umiejętności komunikacyjnych w mowie i piśmie, które nawiązują do komunikowania się w języku ojczystym, tyle że zostają one przełożone na język obcy. Zatem są tu wykorzystywane umiejętności retoryczne na wyższym poziomie ogólności.

Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne odwołują się do logicznego myślenia oraz wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Logika jest nauką, która formułuje kryteria poprawności rozumowań, analizuje czynności poznawcze, takie jak: klasyfikowanie, definiowanie, stawianie hipotez, formułowanie teorii naukowych. "Dokonywanie czynności poznawczych jest ściśle związane ze stosowaniem języka, będącego podstawowym narzędziem przetwarzania i komunikowania informacji"⁴. Dlatego umiejętności retoryczne są przydatne także przy rozwijaniu kompetencji matematycznych i naukowo-technicznych.

Kompetencje informatyczne obejmują m.in. umiejętne i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Dotyczą one komunikacji za pośrednictwem mediów elektronicznych (poczta elektroniczna, narzędzia sieciowe) do celów pracy, rozrywki, wymiany informacji i udziału w sieciach współpracy, a także do celów uczenia się i badań. Jednocześnie wiadomo, że internet staje się kanałem, w którym coraz więcej informacji przekazuje się za pomocą relacji na żywo, tzw. live. Wzrasta wykorzystanie materiałów video, w których uczestnicy sieci dzielą się różnymi informacjami za pomocą mowy. Jest to powód, by tę kompetencję wzmacniać umiejętnościami z zakresu retoryki.

Umiejętność uczenia się związana jest z poświęcaniem czasu na samodzielną naukę, ale również na wspólną pracę w ramach procesu uczenia się, tak, by czerpać korzyści z różnorodności grupy oraz dzielić się nabytą wiedzą i umiejętnościami. Właśnie do dzielenia się wiedzą i umiejętnościami niezbędna jest komunikatywność, umiejętność posługiwania się odpowiednim językiem i dobieranie odpowiednich argumentów.

Kompetencje społeczne i obywatelskie obejmują zdolność do konstruktywnego porozumiewania się w różnych środowiskach, wykazywania się tolerancją, wyrażania i rozumienia różnych punktów widzenia, negocjowania połączonego ze zdolnością tworzenia klimatu zaufania, a także zdolność do empatii. Umiejętności komunikacyjne, oparte na retoryce także są zbieżne z wymienioną kompetencją kluczową.

Inicjatywność i przedsiębiorczość oznaczają wcielenie wiedzy w czyn, co wymaga proaktywnego zarządzania projektami. Związane są z nim umiejętności współpracy, efektywnej komunikacji – przekonania do swojego projektu i sprawnej jego realizacji.

Ósma kompetencja kluczowa – świadomość i ekspresja kulturalna obejmuje również zdolność do odniesienia własnych punktów widzenia w zakresie twórczości i ekspresji do opinii innych oraz rozpoznawania i wykorzystywania społecznych i ekonomicznych szans w działalności kulturalnej. Umiejętności retoryczne będą w niej niezwykle przydatne.

Retoryka doskonale wpisuje się we wszystkie kompetencje kluczowe, co sprawia, że jest dziedziną, którą warto zgłębiać, by móc uczyć się, rozwijać i być obywatelem świata.

⁴ Krzysztof Szymanek, *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*, Warszawa 2004, s. 185.

II. Nauczyciel retorem

1. Dlaczego nauczyciel powinien być retorem?

Współczesny nauczyciel powinien przyjmować różne role, aby realnie wpływać na proces uczenia się swoich uczniów. W bogatej literaturze poświęconej edukacji, czytamy, że nauczyciel powinien być: mentorem, tutorem, trenerem, coachem, mistrzem, autorytetem, itp. Jednak przede wszystkim nauczyciel powinien dobrze się komunikować, aby móc wcielać się w te różne role. Każda z tych ról wymaga specyficznych umiejętności komunikacyjnych. Dlatego nauczyciel powinien być dobrym mówcą, a nawet więcej – retorem, czyli osobą, która pomaga wykształcić umiejętność prawidłowego komunikowania się u swoich uczniów. Co to oznacza? "Oznacza to, że przynajmniej formalnie naukę wymowy na wszystkie tematy (nie tylko przecież humanistyczne) przejęły poszczególne dyscypliny szkolne. I tak na przykład nauczyciel chemii jest, a raczej powinien być «retorem» swej dyscypliny, tzn. uczącym jasno, poprawnie i stosownie wypowiadać myśli na tematy związane z przedmiotem"⁵. O tym fakcie jednocześnie informuje preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej: "W procesie kształcenia ogólnego szkoła podstawowa na każdym przedmiocie kształtuje kompetencje językowe uczniów oraz dba o wyposażenie uczniów w wiadomości i umiejętności umożliwiające komunikowanie się w języku polskim w sposób poprawny i zrozumiały"⁶.

Przedstawione powyżej informacje zobowiązują nauczyciela do przyjęcia roli retora. Jednak czy równocześnie przekonują i motywują? W tym momencie najlepiej odnieść się do motywacji wewnętrznej, która związana jest z poczuciem satysfakcji, na przykład z wykonywanej pracy, z własnych osiągnięć. Każdy nauczyciel chciałby wywoływać zainteresowanie swoim przedmiotem, umieć przekonać do niego swoich uczniów, a przy tym być autorytetem. Dodatkowo chciałby być skuteczny w relacjach z roszczeniowymi rodzicami, asertywny w kontaktach z innymi nauczycielami i dyrektorem. Te umiejętności przydałyby się też poza miejscem pracy. Dlatego warto je doskonalić.

2. Jak doskonalić swój warsztat pracy?

Doskonalenie warsztatu pracy nauczyciela w zakresie retoryki może odbywać się na wiele sposobów. Będą one zależały od indywidualnych preferencji form uczenia się i możliwości czasowych czy finansowych. Można skorzystać z oferty studiów podyplomowych z retoryki, czy rozmaitych kursów. Alternatywną formą uczenia się ciekawego sposobu przemawiania są kluby Toastmasters, w których za stosunkowo niewielką opłatą w formie składki członkowskiej można wzbogacać swój warsztat. Wartością zorganizowanych szkoleń czy studiów jest fakt, że ich uczestnik otrzymuje informację zwrotną od specjalistów w tej dziedzinie i łatwiej może doskonalić poszczególne elementy retorycznych poczynań. Jednak jeśli z różnych powodów nie można sięgnąć po bezpośrednią formę nauki, warto skorzystać z literatury, która poświęcona jest retoryce czy wystąpieniom publicznym, prowadzeniu prezentacji. Wiedzę można rozszerzać korzystając również z kanałów na YouTube poświęconych wystąpieniom publicznym czy poprawności językowej.

⁵ Mirosław Korolko, *Sztuka retoryki*. Przewodnik encyklopedyczny, Warszawa 1990, s. 169.

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356).

Kompleksowy przewodnik po retoryce współczesnej stanowi wspomniana już w rozdziale I książka Michała Rusinka i Anety Załazińskiej *Jak się dogadać, czyli retoryka codzienna*⁷. Czytelnik znajdzie w niej wszystkie etapy tworzenia mowy, łącznie z analizą swojego audytoryum. Autorzy zwracają uwagę na często popełniane błędy, formułują porady oraz proponują rozwijające ćwiczenia. Do książki dołączona jest płyta DVD zawierająca ciekawe przykłady retorycznych zmagających w różnych sytuacjach życiowych.

Każdy kto chce poznać arkaana argumentacji może sięgnąć do książki Krzysztofa Szymanka *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*⁸. Dodatkowo znajdzie tam zbiór definicji terminologii związanej z szerzej pojętą retoryką i logiką. Osobom, które chcą sprawdzić się w badaniu argumentów⁹ warto polecić *Sztukę argumentacji. Ćwiczenia w badaniu argumentów* Krzysztofa Szymanka, Krzysztofa A. Wieczorka i Andrzeja S. Wójcika.

Zebranie klasyki retoryki – definicje pojęć oraz mowy starożytnych retorycznych mistrzów, można znaleźć w *Sztuce retoryki. Przewodniku encyklopedycznym*¹⁰ Mirosława Korolko.

Ciekawy wykład poświęcony retoryce pt. *Jak mówić, żeby nas słuchano?*¹¹ wygłosił 4 kwietnia 2017 r. prof. Jerzy Bralczyk w ramach cyklu „Wielkie pytania w nauce”, organizowanego przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie we współpracy z Tygodnikiem Po-wszechnym.

Cenne porady dotyczące wystąpień publicznych formułują w swoich książkach znani prezenterzy telewizyjni, dziennikarze: Maciej Orłoś *O sztuce wystąpień publicznych*¹² i Tomasz Kammel *Moc w gębie. Jak gadać, żeby się dogadać*¹³. Obaj autorzy prowadzą swoje kanały o wystąpieniach publicznych na YouTube: Maciej Orłoś¹⁴ i Tomasz Kammel¹⁵.

Warto zainteresować się niezwykle skuteczną mową Steve Jobsa, w lekturze Steve Jobsa. *Sztuka prezentacji. Jak skutecznie wypaść przed każdą publicznością*¹⁶ autorstwa Carmine Gallo. Pozycja ta jest szczególnie ciekawa dlatego, że oprócz sfery związanej z wystąpieniami publicznymi zdradza sekrety tworzenia efektywnych prezentacji, które często stanowią niezbędny dodatek do wystąpienia.

Inspiracji do tworzenia wystąpień na różne tematy może dostarczyć odwiedzenie witryny TED¹⁷. TED jest organizacją non profit zajmującą się upowszechnianiem interesujących koncepcji z dziedziny technologii, rozrywki i projektowania (nazwa pochodzi od akronimu w języku angielskim: technology, entertainment, design). TED zajmuje się wieloma obszarami, ale słynie głównie z niezwykle elitarnych konferencji i z koncepcji publikowania online prelekcji do

⁷ Michał Rusinek, Aneta Załazińska, *Jak się dogadać, czyli retoryka codzienna*, Kraków 2018.

⁸ Krzysztof Szymanek, *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*, Warszawa 2004.

⁹ Krzysztof Szymanek, Krzysztof A. Wieczorek, Andrzej S. Wójcik, *Sztuka argumentacji. Ćwiczenia w badaniu argumentów*, Warszawa 2012.

¹⁰ Mirosław Korolko, *Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1990.

¹¹ Profesor Jerzy Bralczyk, *Jak mówić żeby nas słuchano?* [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.youtube.com/watch?v=TG4ZAGnIPOY>

¹² Maciej Orłoś, *O sztuce wystąpień publicznych*, Warszawa 2018.

¹³ Tomasz Kammel, *Moc w gębie. Jak gadać, żeby się dogadać*, Warszawa 2019.

¹⁴ Maciej Orłoś [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web:

<https://www.youtube.com/channel/UCKd4IDX1J5MJA0UdekJeOug>

¹⁵ Tomasz Kammel, Kammel Czanek [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web:

<https://www.youtube.com/user/tomaszkammel>.

¹⁶ Carmine Gallo, Steve Jobs. *Sztuka prezentacji. Jak skutecznie wypaść przed każdą publicznością*, Kraków 2018.

¹⁷ TED, Technology Entertainment Design [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ted.com>.

darmowego oglądania. Mówcy występujący w TED dzielą się ideami, które uważają za godne upowszechnienia. Jednak, żeby wystąpić w TED trzeba przejść próbę wygłoszenia mowy, która musi spełniać wiele kryteriów. O tym, jak zostać mówcą, pisze jeden z cenzorów Jeremy Donovan w swojej książce TED. *Jak wygłosić mowę życia?*¹⁸. Książka bazuje na rzeczywistych przykładach pochodzących z TED. Autor stosuje konstruktywną krytykę, z której można wyciągnąć wnioski dla siebie. Oprócz konstrukcji treści udziela wielu cennych wskazówek dotyczących samego wystąpienia (wywoływanie emocji, stosowanie humoru, przekaz niewerbalny) oraz jego oprawy (używanie slajdów, filmów, rekwizytów, autoprezentacja, korzystanie z mównicy). Finalnie pokazuje drogę na scenę TED.

Tworząc mniejsze czy większe formy retoryczne nie można zapomnieć o prawidłowej wymowie i dykcji. Godna polecenia jest książka Mirosława Oczkośa *Sztuka mówienia. Bez bełkotania i fałunienia*¹⁹, która została wsparta materiałem audio przeznaczonym do ćwiczeń indywidualnych lub grupowych.

Niezwykle ważna w przygotowaniu mowy jest elokucja, czyli znajomość właściwego stosowania środków językowych, w tym używania figur retorycznych, które sprawiają, że to, co mówimy, staje się zachwycające, piękne (delectare). Poprawność językową pomogą zachować słowniki (języka polskiego, poprawnej polszczyzny, synonimów) zarówno w wydaniu książkowym, jak i internetowym. Dla wzbogacenia wiedzy z zakresu poprawności językowej warto studiować także takie pozycje, jak *Mały słownik wyrazów kłopotliwych*²⁰, czy *Słownik peryfraz czyli wyrazów omownych*²¹ Mirosława Bańki. Peryfrazy, to nic innego jak wielowyrazowe omówienia pojedynczych określeń, np. Japonia to inaczej Kraj Kwitnącej Wiśni. Peryfrazy mogą okazać się niezwykle pomocne przy tworzeniu mowy. Innym ciekawym słownikiem jest *Słownik paronimów czyli wyrazów mylonych*²² Małgorzaty Kity i Edwarda Polańskiego, który pomoże ustrzec się przed błędnym użyciem wyrazów, brzmiących podobnie, a znaczących zupełnie coś innego, np. frontalny a frontowy. W celu uniknięcia zbyt ostrych wyrażań warto zajrzeć do *Słownika eufemizmów polskich czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie* Anny Dąbrowskiej²³. Używanie dobrego stylu umożliwi *Słownik dobrego stylu czyli wyrazy, które się lubią*²⁴ Mirosława Bańki. Jednym z elementów pięknego mówienia będzie używanie frazeologizmów, czyli połączeń wyrazów, których znaczenia nie są równe sumie znaczeń tych wyrazów. Można je znaleźć w *Słowniku frazeologicznym*²⁵ opracowanym przez Annę Kłosińską. Dodatkowo warto czytać książki zawierające różne porady czy dyskusje nad poprawnością językową, np. *Słownik polsko@polski z Miodkiem*²⁶, czyli rozmowy profesora Jana Miodka o języku polskim z telewidzami z kraju i ze świata czy *Wszystko zależy od przyimka*. Bralczyk, Miodek, Markowski w rozmowie z Jerzym Sosnowskim²⁷, gdzie trzech znakomitych profesorów rozmawia o języku polskim w epoce internetu, reklam i współczesnych mediów.

¹⁸ Jeremy Donovan, TED. Jak wygłosić mowę życia? Gliwice 2015

¹⁹ Mirosław Oczkoś, Sztuka mówienia. Bez bełkotania i fałunienia, Warszawa 2015.

²⁰ Mirosław Bańko, Mały słownik wyrazów kłopotliwych, Warszawa 2003.

²¹ Mirosław Bańko, Słownik peryfraz, czyli wyrazów omownych, Warszawa 2002

²² Małgorzata Kita, Edward Polański, Słownik paronimów czyli wyrazów mylonych, Warszawa 2008

²³ Anna Dąbrowska, Słownika eufemizmów polskich czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie, Warszawa 1998.

²⁴ Mirosław Bańko, Słownik dobrego stylu czyli wyrazy, które się lubią, Warszawa 2006

²⁵ Anna Kłosińska, Słownik frazeologiczny, Warszawa 2005

²⁶ Jan Miodek, Słownik polsko@polski z Miodkiem, Wrocław 2010.

²⁷ red. Paweł Goźliński, Wszystko zależy od przyimka. Bralczyk, Miodek, Markowski w rozmowie z Jerzym Sosnowskim, Warszawa 2014.

Stosowność językową można rozwinąć dzięki lekturze *Mówimy uprzejmie. Podręcznik językowego savoir-vire'u*²⁸ Małgorzaty Marcjanik, w której znajduje się zbiór porad dotyczących zwrotów grzecznościowych oraz form adresatycznych.

Rynek książkowy nieustannie się powiększa, dlatego warto śledzić nowe pozycje, które pojawiają się w tematyce retoryki. Jeszcze szybciej zwiększają się zasoby internetowe, będące źródłem wiedzy i inspiracji. Świadczy to o dużej popularności i potrzebie zgłębiania szeroko pojętej retoryki.

III. Jak uczyć retoryki w szkole?

Oswojony retorycznie nauczyciel przekazuje wiedzę swoim uczniom. Staje się retorem. Niezależnie od tego jakiego przedmiotu uczy. Może to robić poprzez zwracanie uwagi na codzienną dbałość wypowiedzi swoich uczniów. Może pobudzać ich do dyskusji, debaty w tematyce swojego przedmiotu, jednocześnie budując kulturę wypowiedzi. Pomocna okaże się książka Piotra Legutki *Sztuka debaty. Jak się nie dać?*²⁹. Warto w ramach różnych ćwiczeń uczyć dzieci i młodzież zbierać argumenty za i przeciw jakimś teoriom, rozwiązaniom. Nieocenione jest zachęcanie ich do publicznych wystąpień. Wszystkie te działania sprzyjają osiąganiu kluczowych kompetencji. Krytyczne myślenie, rozwiązywanie złożonych problemów, skuteczna komunikacja są umiejętnościami niezwykle pożądanymi we współczesnym świecie. Dla nauczycieli dzieci wczesnoszkolnych czy z klas IV-VI warto zarekomendować książkę *Co ty mówisz?! Magia słów czyli retoryka dla dzieci*³⁰ Michała Rusinka i Anety Załazińskiej. Znajdą w niej zabawne historie, dzięki którym łatwo wyjaśnią zawiłości retoryczne. Pozycja ta zawiera komiks pokazujący historię retoryki oraz przydatne ćwiczenia do pracy z najmłodszymi.

Lekcje wychowawcze mogą stać się okazją do pogłębiania retorycznej wiedzy na różne ciekawe sposoby, także w formie zabawy. Do zajęć można wykorzystywać karty z gry Dixit® czy kości opowieści Story® Cubes, będące inspiracją do autoprezentacji, mówienia o swoich emocjach, planach życiowych czy doświadczeniach. Sprawdza się też wspieranie opowieści przez rysunek, który można wykorzystać później w teatryku kamishibai.

Często nauczyciele proszą uczniów o przygotowanie prezentacji na zadany temat. Jednak nie zawsze pozwalają ją zaprezentować. Tak naprawdę, najcenniejszy jest ten moment wystąpienia publicznego wspartego przygotowaną przez ucznia prezentacją.

Tworzenie rozmaitych projektów informatycznych, czy interdyscyplinarnych powinno wieńczyć ich przedstawienie przez twórcę na forum. Po tym następowałaby obrona, uczenie dyskusji, konstruktywnej krytyki. Wtedy dopiero działania nabierają sensu. Cóż z tego, że uczeń potrafi zrobić fantastyczny projekt, kiedy nie potrafi go omówić czy obronić. Taki uczeń skazany będzie w przyszłości na wiele niepowodzeń. Jego potencjał nie zostanie w pełni wykorzystany. Cały pęd związany z realizacją podstawy programowej przestaje mieć sens, bo nie ma tu jakości, jest wyłącznie pobieżnie przepracowana ilość, która szybko umknie z pamięci.

Podsumowanie

Skuteczne posługiwanie się językiem jest niezwykle ważne niezależnie od zawodu, w którym dana osoba będzie pracować. Nieistotne, czy ktoś jest humanistą czy preferuje przedmioty ścisłe. Sposób mówienia i pisanie może stać się języczkiem uwagi między sukcesem a poraż-

²⁸ Małgorzata Marcjanik, *Mówimy uprzejmie. Podręcznik językowego savoir-vire'u*, Warszawa 2009.

²⁹ Piotr Legutko, *Sztuka debaty. Jak się nie dać?*, Kraków 2009.

³⁰ Michał Rusinek, Aneta Załazińska, *Co ty mówisz?! Magia słów czyli retoryka dla dzieci*, Łódź 2018.

ką. Jak bardzo umiejętności retoryczne są potrzebne i cenione, niech pokażą dwa poniższe przykłady.

Na SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym laureat Nagrody Literackiej Nike 2018, autor książek, esejów i grafik – Marcin Wicha szkoli architektów ze sposobu atrakcyjnego opisywania projektów, bo to klucz do sukcesu. Nie wystarczy być dobrym projektantem, swoją pracę trzeba umieć sprzedawać. Do Podyplomowego Studium Retoryki Uniwersytetu Jagiellońskiego co roku trafiają ludzie różnych profesji, by doskonalić swoje umiejętności retoryczne, bo chcą być jeszcze lepszymi w tym, co robią. Wśród studentów są: sędziowie, adwokaci, pracownicy jednostek samorządu terytorialnego, osoby duchowne, menadżerowie różnych korporacji, nauczyciele, itp. Bez umiejętności retorycznych pozostałe kompetencje są niedoskonałe. To retoryka pozwala w pełni wyrażać siebie w sposób skuteczny i efektywny.

Bibliografia

- Bańko M. 2003. Mały słownik wyrazów kłopotliwych. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bańko M. 2006. Słownik dobrego stylu czyli wyrazy, które się lubią. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bańko M. 2002. Słownik peryfraz, czyli wyrazów omownych. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bralczyk J. Jak mówić żeby nas słuchano? [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.youtube.com/watch?v=TG4ZAGnIPOY>
- Dąbrowska A. 1998. Słownika eufemizmów polskich czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Donovan J. 2015. TED. Jak wygłosić mowę życia? Gliwice: Wydawnictwo Helion.
- Gallo C. 2018. Steve Jobs. Sztuka prezentacji. Jak skutecznie wypaść przed każdą publicznością, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Goźliński P (red.). 2014. Wszystko zależy od przyimka. Bralczyk, Miodek, Markowski w rozmowie z Jerzym Sosnowskim. Warszawa: Wydawnictwo Agora.
- Kammel T., Kammel Czanel [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.youtube.com/user/tomaszkammel>
- Kammel T. 2019. Moc w gębie. Jak gadać, żeby się dogadać. Warszawa: Wydawnictwo Altenberg.
- Kita M., Polański E. 2008. Słownik paronimów czyli wyrazów mylonych. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kłosińska A. 2005. Słownik frazeologiczny. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Korolko M. 1990. Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Legutko P. 2009. Sztuka debaty. Jak się nie dać? Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Marcjanik M. 2009. Mówimy uprzejmie. Podręcznik językowego savoir-vire'u, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Miodek J. 2010. Słownik polsko@polski z Miodkiem. Wrocław: Wydawnictwo Marina.
- Oczkoś M. 2015. Sztuka mówienia. Bez bełkotania i fałunienia, Warszawa: Wydawnictwo RM.
- Orłóś M. Maciej Orłóś [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.youtube.com/channel/UCKd4lDX1J5MJA0UdekJeOug>
- Orłóś M. 2018. O sztuce wystąpień publicznych. Warszawa: Wydawnictwo RM.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356).

Rusinek M., Załazińska A. 2018. Co ty mówisz?! Magia słów czyli retoryka dla dzieci. Łódź: Wydawnictwo Literatura.

Rusinek M., Załazińska A. 2018. Jak się dogadać, czyli retoryka codzienna. Kraków: Wydawnictwo Znak.

Szymanek K. 2004. Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Szymanek K., Wieczorek K., Wójcik A. 2012, Sztuka argumentacji. Ćwiczenia w badaniu argumentów. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

TED, Technology Entertainment Design [online], [dostęp: 11.07.2019]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ted.com>

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE)

fot. Emilia Jaworska-Weyders

Internet – dobry przyjaciel, czy cichy wróg edukacji matematycznej?

Jestem nauczycielką wychowania przedszkolnego i to oczywiste, że w swojej pracy również korzystam z internetu i nowoczesnych technologii. To nieodłączny element w pracy nauczyciela, ucznia, szkoły, przedszkola - ogólnie rzecz biorąc edukacji. Czemu miałoby być inaczej skoro towarzyszy nam w każdej dziedzinie życia? Korzystamy z niego w pracy, podróży, na kanapie, spotkaniu towarzyskim, jest z nami dosłownie wszędzie i często wie o nas więcej niż nasi bliscy. Jednak internet - jak kij ma dwa końce, jak medal ma dwie strony dobrą i złą. A może pozornie dobra strona jest jednak złą? Refleksje na temat roli internetu w zawodzie nauczyciela wychowania przedszkolnego zaczęły gościć w mojej głowie, od kiedy podjęłam pracę w przedszkolu publicznym. Kumulacja tychże rozważań nastąpiła po wykładzie profesor Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej podczas Konferencji Akacja Nauczyciel. Ocenianie. Emocje. Autorytet. organizowanej przez CDN w Pile i Nadnotecki Instytut UAM w Pile. Pani Profesor prawila między innymi o niedocenionej, a jakże ważnej roli nauczyciela wychowania przedszkolnego. Niestety, rodzice, politycy, inne grupy zawodowe lekceważą status tegoż zawodu i zapominają o tym, że to w przedszkolu zaczyna się edukacja i że nie jesteśmy tylko opiekunkami czy ciociami. W tym momencie nasuwa się przysłowie: „Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”. Tylko to, czym nasiąknie zależy w dużej mierze od nas, bo to z nami w przedszkolu dzieci spędzają większość dnia i najważniejsze lata w swoim rozwoju. Żeby nie być gołosłowną przytoczę słowa Marii Przetacznikowej: „W zakresie bezpośredniego, sensorycznego oraz bezpośredniego umysłowego poznawania świata zachodzą w wieku przedszkolnym duże zmiany, które prowadzą do tego, że dziecko coraz lepiej dostosowuje się do swego środowiska i zyskuje szersze możliwości działania. Dzięki stopniowemu doskonaleniu się funkcji poznawczych i czynności umysłowych dziecko osiąga pod koniec wieku przedszkolnego wyższy jakościowo poziom rozwoju psychicznego.”¹ Moje obawy dotyczą pomocy dydaktycznych, które zalewają internet. Kto nie korzysta z internetowych pomocy dydaktycznych, niech pierwszy rzuci kamień. Jednak to, co widzę codziennie na popularnych portalach społecznościach, które przepełnione są kontami o wszelakiej tematyce i ekspertami od wszystkiego, w tym od edukacji przedszkolnej sprawia, że zapala się czerwona lampka. Skrolując wspomniane już portale ciągle wyskakują mi pakiety pomocy dydaktycznych, piosenek, zabaw, dosłownie wszystkiego na każdy temat każdą okazję, każdy nietypowy dzień z kalendarza. Wszystko jest kolorowe, zróżnicowane, niedrogie i szalenie atrakcyjne. Dla przykładu pakiet PDF z zadaniami matematycznymi z okazji Dnia Kota. Co tam znajdę? Między innymi kolorowe karty z obrazkami do przeliczania. Najpierw trzeba je wydrukować (zwykle w domu na koszt własny), wyciąć i finalnie zalaminować. Ileż czasu i pracy zajmuje przygotowanie kart, które zapewne będą użyte raz do roku. Zwrócę uwagę, że bezkrytycznie wybierane tego typu materiały są w rzeczywistości mało przydatne, ponieważ z przeliczaniem mają tyle wspólnego, co kot napłakał i często nie są dostosowane metodycznie dla dzieci w wieku przedszkolnym. Profesor Gruszczyk-Kolczyńska podkreśla, że najważniejsze w edukacji matematycznej są osobiste doświadczenia dziecka, jego aktywność, samodzielne wyciąganie wniosków, manipulacja przed-

¹ M. Przetacznikowa, Wiek przedszkolny (w:) M.Żebrowska, Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży, PWN, Warszawa, 1986, s.439

miotami. Jak wspomina w swoim artykule: „ Problem w tym, że nauczyciele pokochali papierową edukację matematyczną. Jest to wygodny i łatwy sposób nauczania”². Zostawmy tego typu materiały tam, gdzie ich miejsce – w internecie i - jak proponuje Pani profesor -zainwestujmy, na przykład w ziarna fasoli. Może nie są piękne i kolorowe, ale pomogą dziecku zrozumieć i zapamiętać zależności zachodzące w edukacji matematycznej poprzez samodzielne przeliczanie, manipulowanie nimi, itd. Każda nauczycielka wychowania przedszkolnego powinna się zatrzymać i zastanowić, czy chce, aby rezultaty jej pracy były chwilowym „wow” czy doświadczeniem i wiedzą, którym nasiąknęła ta przysłowiowa skorupka. Kiedy sięgam pamięcią blisko 30 lat wstecz, widzę moją kochaną panią Anielkę z przedszkola, które już nie istnieje. Moim cichym marzeniem jest, aby ktoś z moich wychowanków za 30 lat wspominał mnie z takim sentymentem i podziwem. Zagłębiając się w przeszłości, czy wspomniana Pani Anielka miała dostęp do zasobów internetowych? Nie! W tamtych czasach czerpała wiedzę z książek, tworzyła kreatywne pomoce z prostych materiałów, nie włączała nam piosenek z odtwarzacza tylko grała z nut na pianinie. Nauczycielki robiły tyle rzeczy same, że można je określić mianem orkiestry. Idźmy z duchem czasu, ale nie zapominajmy o zdrowym rozsądku. Niestety, jakości i wartości merytorycznej zasobów internetowych ogólnodostępnych nikt nie weryfikuje, może je tworzyć każdy, kto niekoniecznie zna profesję nauczyciela wychowania przedszkolnego i potrzeby edukacyjne dzieci.

Zasoby internetowe oferują wiele możliwości w zakresie edukacji matematycznej w przedszkolu, jednak należy pamiętać o zagrożeniach związanych z nadmiernym ich wykorzystaniem. Warto łączyć tradycyjne metody z nowoczesnymi rozwiązaniami, bo inaczej będziemy postrzegani jako edukacyjne dinozaury. Rolą nauczycieli jest wybierać mądrze, a wówczas internet nie będzie ani wrogiem, ani przyjacielem, a dobrym znajomym, z którego porad czasem warto skorzystać

fot. Emilia Jaworska-Weyders

² E.Gruszczyk- Kolczyńska, O kryzysie edukacji matematycznej dzieci.Rozpaczliwe wołanie o działania naprawcze, www.matematykadlawszystkich.pl/mednr1/Gruszczyk.pdf, s. 12

Katarzyna Strzałkowska, doradca metodyczny z zakresu edukacji wczesnoszkolnej, CDN w Pile

Uniwersytet Dzieci – inspirująca przygoda dla uczniów i nauczycieli

Fundacja Uniwersytet Dzieci powstał w 2007 roku w Krakowie z inicjatywy trzech założycielek: [Bogusławy Łuki](#), [Anny Grąbczewskiej](#) i [Agaty Wilam](#), które chciały rozwijać ciekawość dzieci w niebanalny sposób. Postanowiły, że na setki dziecięcych pytań odpowiedzą naukowcy, a wiedza i fascynacja światem nauki będzie rozwijać się dzięki eksperymentom, zabawie, popelnianiu błędów i wyciąganiu wniosków. W swoich działaniach odwołały się do doświadczeń pierwszego uniwersytetu dziecięcego, który narodził się w Tybindze. Panie zorganizowały zajęcia w formie warsztatów i wykładów dla dzieci w wieku 6-16 lat. Przez pierwsze 15 lat działalności na zajęcia uczęszczało łącznie prawie 37 tysięcy młodych studentów. Uniwersytety powstały w większych miastach, takich jak Kraków, Wrocław i Warszawa. Zajęcia odbywają się na terenie uczelni wyższych, w miejscach kultury, muzeach, firmach. Prowadzą je naukowcy, specjaliści z różnych dziedzin, artyści i przedsiębiorcy. Od 2007 roku działała non profit w trzech obszarach: prowadzi naukowe zajęcia dla dzieci, udostępnia bezpłatne scenariusze lekcji dla nauczycieli, wspiera dyrektorów szkół poprzez innowacyjny projekt szkoleniowo-mentoringowy.

Uniwersytet Dzieci – idea i cele

Celem Uniwersytetu Dzieci jest rozbudzenie pasji do nauki wśród uczniów oraz kształtowanie umiejętności niezbędnych w XXI wieku, takich jak krytyczne myślenie, kreatywne rozwiązywanie problemów, współpraca, zarządzanie emocjami. Projekty realizowane w ramach Uniwersytetu są interdyscyplinarne i dostosowane do różnych poziomów edukacyjnych, co pozwala nauczycielom na wykorzystanie ich w klasach o różnym profilu. Bezpłatne materiały pomagają nauczycielom i edukatorom przeprowadzać ciekawe lekcje. Metodocy Fundacji razem z naukowcami tłumaczą język nauki na język dzieci. Bezpłatne webinary z psychologami i pedagogami dla rodziców i nauczycieli pomagają sprostać wyzwaniom wychowywania i uczenia najmłodszych, żeby jeszcze lepiej wspierać dzieci!

Korzyści dla Nauczycieli

Od 2013 Fundacja stworzyła platformę z darmowymi scenariuszami lekcji oraz propozycjami projektów dla nauczycieli - [Uniwersytet Dzieci w Klasie](#). Uczestnictwo w projektach Uniwersytetu Dzieci to dla nauczycieli nie tylko okazja do rozwijania zawodowych kompetencji, ale także inspiracja do urozmaicenia lekcji.

Oto kilka kluczowych korzyści

Dostęp do innowacyjnych materiałów dydaktycznych: Współpraca z różnorodnymi specjalistami oraz innowacyjne podejście do nauczania, na którym bazują projekty Uniwersytetu Dzieci, dostarczają nauczycielom świeżych pomysłów, które mogą wykorzystać w swojej codziennej pracy. Obcowanie z kreatywnymi metodami sprzyja również rozwijaniu własnych inicjatyw edukacyjnych. Uniwersytet Dzieci oferuje gotowe scenariusze zajęć oparte na nowoczesnych metodach nauczania. Są one zaprojektowane w taki sposób, by rozwijać ciekawość uczniów i angażować ich w aktywne poznawanie świata.

Rozwój zawodowy: Nauczyciele biorący udział w projektach mają dostęp do nowoczesnych materiałów dydaktycznych oraz szkoleń, które poszerzają ich wiedzę i umiejętności. Wymiana doświadczeń z innymi nauczycielami oraz ekspertami z różnych dziedzin nauki i sztuki stanowi cenne źródło inspiracji i wsparcia. Współpraca z Uniwersytetem Dzieci pozwala nauczycielom poznawać nowe techniki edukacyjne, takie jak metoda pytań i eksperymentów, które pomagają lepiej angażować uczniów i wspierać ich rozwój.

Motywacja uczniów: Dzięki innowacyjnym metodom nauczania, nauczyciele mogą lepiej zrozumieć, jak wzbudzać zainteresowanie i motywację u swoich uczniów. Pozwala to na prowadzenie bardziej angażujących lekcji, które nie tylko przekazują wiedzę, ale również zachęcają do samodzielnego myślenia i odkrywania świata.

Budowanie relacji: Praca w projektach Uniwersytetu Dzieci często wymaga współpracy z innymi nauczycielami, co sprzyja budowaniu silniejszych więzi zawodowych. Dzięki temu nauczyciele mogą dzielić się swoimi doświadczeniami, pomysłami i wsparciem, co przyczynia się do tworzenia lepszej atmosfery i kultury pracy w szkołach.

Satysfakcja zawodowa: Udział w projektach, które mają realny wpływ na rozwój dzieci, przynosi nauczycielom ogromną satysfakcję zawodową. Widzenie efektów swojej pracy oraz pozytywnego wpływu na uczniów to jeden z najcenniejszych aspektów zawodu nauczyciela.

Uniwersytet Dzieci dla rodziców. Podczas webinarów dla rodziców i nauczycieli psychologii, pedagogów oraz metodycy pomagają zrozumieć najmłodszych. Poruszają tematy bliskie rozumowi, ale też te skupione na sercu, a wszystko po to, by wzbogacać relacje z najmłodszymi.

Jak dołączyć?

Wraz z moimi uczniami klasy drugiej Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Szamocinie już kolejny rok jesteśmy uczestnikami projektu. Uniwersytet Dzieci jest dla mnie źródłem inspiracji do ciekawych lekcji, a tym samym rozwijania kompetencji dzieci. Poprzez uczestnictwo w projekcie uczniowie otrzymują indeksy, gdzie dokumentują realizację swoich działań, a po ukończonych projektach certyfikaty. Tu też należy wspomnieć, że aby ukończyć kolejne etapy projektu niezbędna jest relacja i dokumentacja nauczyciela o sposobie realizacji zadań.

Aby skorzystać z oferty Uniwersytetu Dzieci, wystarczy odwiedzić stronę internetową projektu i zarejestrować się jako nauczyciel. Platforma umożliwia wybór projektów dopasowanych do poziomu edukacyjnego i potrzeb uczniów. Udział w projektach jest często bezpłatny, co sprawia, że jest to dostępna forma wzbogacania pracy nauczyciela.

<https://uniwersytetdzieci.pl/>

<https://www.facebook.com/UniwersytetDzieci>

Katarzyna Włodkowska, Nauczyciel doradca języka polskiego, Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile

Perspektywy szkoły w dobie sztucznej inteligencji

Polska szkoła ma się dobrze?

Jak wyglądają perspektywy szkoły w dobie sztucznej inteligencji? Odnoszę wrażenie, że mamy do czynienia z dwoma różnymi prędkościami. Świat zachłystuje się dynamicznym rozwojem generatywnej sztucznej inteligencji, podczas gdy w polskiej szkole nadal nie ma papieru w szkolnych toaletach. Ten dysonans uwiera wyobrażenia na temat skutecznej i nowoczesnej edukacji. W jaki sposób sztuczna inteligencja zmieni polką szkołę? To zależy od eduzmienia-czy...czyli od nas – nauczycieli.

Bądź moim prywatnym korepetytorem.

Sztuczna inteligencja, demonizowana w wielu futurystycznych wizjach staje się integralnym elementem naszej szkolnej rzeczywistości. Można ją z łatwością wykorzystać, aby wesprzeć proces personalizacji nauczania. Dzięki AI można uwzględnić jednostkowe potrzeby, oczekiwania i predyspozycje uczniów. W jaki sposób to zrobić?

Wystarczy wpisać odpowiedni prompt, aby mieć na wyciągnięcie ręki prywatnego korepetytora, wpierającego i cierpliwego tutora, który z dużą precyzją może wyjaśnić nam złożone zagadnienie w prosty, często zabawny sposób. Jak skonstruować skutecznego prompta?

Jestem 13 letnią uczennicą, a ty moim prywatnym tutorem. Wyjaśnij mi w prosty, zabawny sposób czym jest osmoza.

Jak wygląda kreatywna odpowiedź prywatnego korepetytora?

“Cześć! 😊 Wyobraź sobie, że osmoza to taka magiczna podróż wody przez specjalną bramkę. Ta bramka to błona półprzepuszczalna, która przepuszcza tylko wodę, ale nie inne rzeczy, jak cukier czy sól.

Teraz wyobraź sobie, że masz dwa pokoje. W jednym pokoju jest dużo wody, a w drugim mniej. Te pokoje są oddzielone tą specjalną bramką. Woda zawsze chce, żeby w obu pokojach było jej tyle samo, więc zaczyna przechodzić przez bramkę z pokoju, gdzie jest jej więcej, do pokoju, gdzie jest jej mniej. To właśnie jest osmoza!

Możesz to zobaczyć w praktyce, robiąc prosty eksperyment. Weź ziemniaka, wydrąż w nim mały otwór i napełnij go solą. Potem włóż ziemniaka do miski z wodą. Po pewnym czasie zobaczysz, że woda zaczyna wchodzić do ziemniaka, bo chce wyrównać ilość wody po obu stronach błony ziemniaka. To właśnie osmoza w akcji! 😊💧 ”

Bez wątpienia jest to kreatywny, prosty i zabawny sposób, aby wyjaśnić innymi słowami, że osmoza to dyfuzja rozpuszczalnika przez półprzepuszczalną membranę rozdzielającą dwa roztwory o różnym stężeniu. Czy subtelna różnica jest dostrzegalna?

Pracuj sprytnie

Sztuczna inteligencja może nie tylko wspierać uczniów w procesie personalizacji nauczania, ale może być również z powodzeniem wykorzystywana przez nauczycieli jako wsparcie w przygotowywaniu sprawozdań, pasjonujących tabeli czy dokumentów, porządkujących pracę. AI pozwala automatyzować wiele działań i ocalić czas, który można przeznaczyć na działania kreatywne.

Idą goście, drzwi otwórzcie się na oścież

Sztuczna inteligencja otwiera przed nauczycielami nowe możliwości wykorzystania inspirujących metod. Interaktywne aplikacje do nauki języków obcych wykorzystujące funkcjonalną pracę z błędem, dostosowujące poziom trudności zadań do realnych umiejętności uczniów. Aplikacje oparte na AI wykorzystują elementy grywalizacji, które wspierają proces nauczania, oferują różnorodne doświadczenia językowe, budują fascynujące narracje, które sprawiają, że chcemy przejść drzwi do świata nauki.

Przykłady zastosowania AI w edukacji

AI może wspomóc personalizację procesu zdobywania wiedzy.

Może oceniać prace uczniów, zwracając uwagę na poprawność językową, budowę argumentów, styl.

Dzięki wykorzystaniu elementów grywalizacji AI wspiera proces uczenia się języków obcych.

Tworzy gry edukacyjne i symulacje, które angażują uczniów w proces.

Wspiera pogłębianie wiedzy poprzez rekomendacje zasobów edukacyjnych.

Krytyczne myślenie i wątpliwości natury etycznej

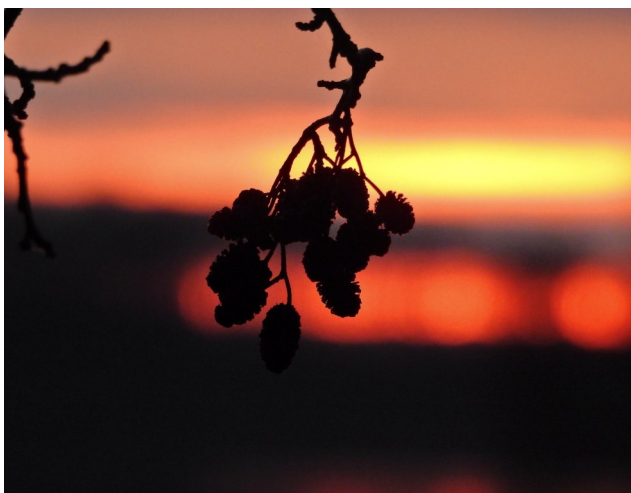
Jedną z kompetencji, która powinna być rozwijana równolegle z AI jest myślenie krytyczne, które pozwala na weryfikację źródeł, dostrzeganie logiki powiązań, odróżnianie faktów od opinii i właściwą ocenę motywacji autorów.

Przygotowanie nauczycieli

Bez wątpienia istotne jest przygotowanie edukatorów do pracy z wykorzystaniem narzędzi generatywnej inteligencji. Ważne jest, aby nie traktować AI jako atrakcyjnej technologii, ale metodycznego narzędzia, które można funkcjonalnie wykorzystać podczas procesu edukacyjnego.

Jaka przyszłość?

AI może zrewolucjonizować szkołę, czyniąc ją bardziej atrakcyjną i dostosowaną do indywidualnych potrzeb uczniów. Jednak, aby w wykorzystać potencjał możliwości konieczne jest jej metodyczne wdrażanie

Haft matematyczny nie tylko na lekcjach matematyki

Historia haftu matematycznego jest doskonałym przykładem, jak nauka może przenikać się ze sztuką i kreatywnością. Technika ta, zapoczątkowana przez Mary Everest Boole w XIX wieku, pierwotnie miała służyć jako narzędzie dydaktyczne, umożliwiające uczniom lepsze zrozumienie pojęć matematycznych. Dziś haft matematyczny nie ogranicza się jedynie do sal lekcyjnych – znajduje zastosowanie w wielu różnych dziedzinach i rozwija zarówno umiejętności praktyczne, jak i artystyczne.

Zastosowanie haftu matematycznego poza lekcjami matematyki.

Haft matematyczny, pierwotnie służący do nauki geometrii, proporcji czy symetrii, ewoluował w stronę sztuki użytkowej i stał się narzędziem uniwersalnym.

Edukacja artystyczna

Haft matematyczny pozwala uczniom łączyć naukę matematyki z ekspresją artystyczną. Dzięki tworzeniu geometrycznych wzorów, takich jak mandale, gwiazdy czy spiralne kompozycje, rozwijają oni wyobraźnię przestrzenną i zmysł estetyki.

Foto nr 1. Materiał własny, zbiór prac nauczyciela matematyki Marzeny Dury z SP im. KEN w Łobżenicy

Rękodzieło i sztuka dekoracyjna

- Haft matematyczny znajduje zastosowanie w tworzeniu ozdób ściennych, biżuterii czy kartek okolicznościowych. Geometryczne wzory dodają elegancji i nowoczesnego charakteru projektom, a zarazem są unikatowe i przyciągają wzrok.

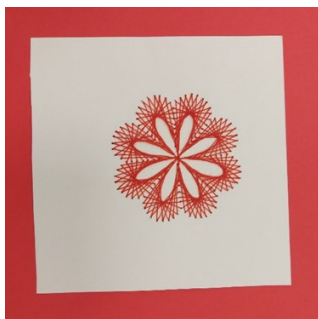

Foto nr 2. Materiał własny, zbiór prac nauczyciela matematyki Marzeny Dury z SP im. KEN w Łobżenicy.

Foto nr 3. Materiał własny, zbiór prac nauczyciela matematyki Marzeny Dury z SP im. KEN w Łobżenicy

Terapia zajęciowa

- Tworzenie wzorów w tej technice sprzyja koncentracji, wyciszeniu i rozwijaniu cierpliwości. Haft matematyczny jest często wykorzystywany w terapii zajęciowej jako metoda wspierająca rozwój zdolności manualnych i koordynacji ręka-oko.

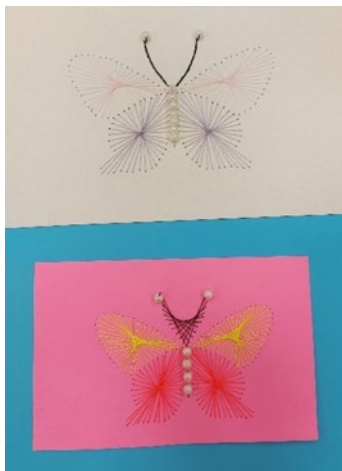

Foto nr 4. Materiał własny, zbiór prac nauczyciela matematyki Marzeny Dury z SP im. KEN w Łobżenicy

Relaks i medytacja

- Tworzenie geometrycznych wzorów może być formą relaksu. Proces precyzyjnego łączenia punktów i kształtowania wzorów wycisza umysł, pomagając odstresować się w napiętych okresach, takich jak przedświąteczna gorączka.

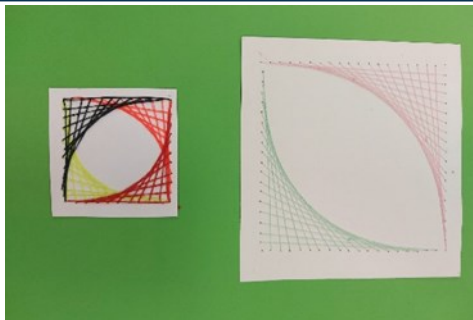

Foto nr 5. Materiał własny, zbiór prac nauczyciela matematyki Marzeny Dury z SP im. KEN w Łobżenicy

Rozwój zdolności manualnych

- Haft matematyczny wymaga precyzji i dokładności, co pomaga rozwijać umiejętności manualne. Jest szczególnie polecany dla dzieci i młodzieży, ale też dorosłych chcących poprawić zdolności motoryczne.

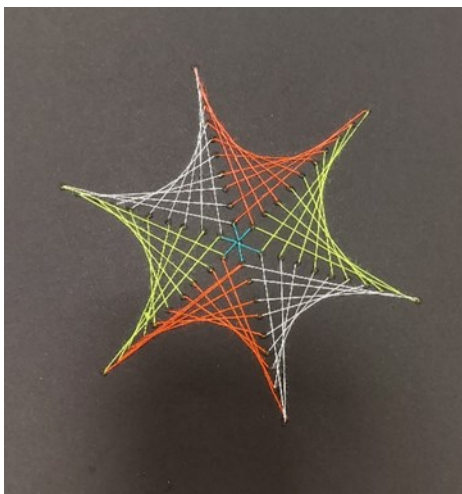

Foto nr 6. Materiał własny, zbiór prac nauczyciela matematyki Marzeny Dury z SP im. KEN w Łobżenicy

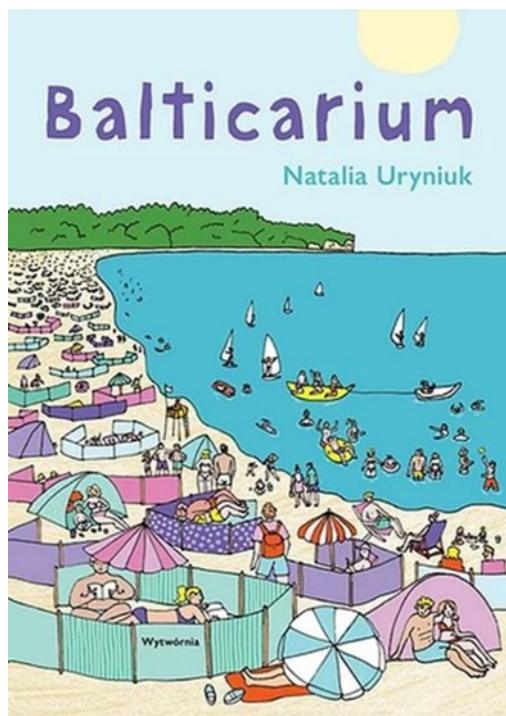
Haft matematyczny na święta

Przed świętami haft matematyczny znajduje szczególne zastosowanie w tworzeniu oryginalnych ozdób. Uczniowie czy miłośnicy rękodzieła mogą stworzyć kartki świąteczne z geometrycznymi wzorami przedstawiającymi choinki, śnieżynki czy gwiazdy. Takie projekty łączą wartość artystyczną z praktycznym wykorzystaniem zasad matematycznych, dając zarazem radość z tworzenia.

Haft matematyczny to technika o wszechstronnym zastosowaniu, łącząca naukę, sztukę i relaks. To doskonały sposób na rozwój kreatywności, zdolności manualnych i wyobraźni, niezależnie od wieku czy poziomu zaawansowania. Warto spróbować swoich sił w tej inspirującej formie twórczości.

Foto nr 7. Materiał własny, zbiór prac nauczycieli z warsztatów w CDN Piła.

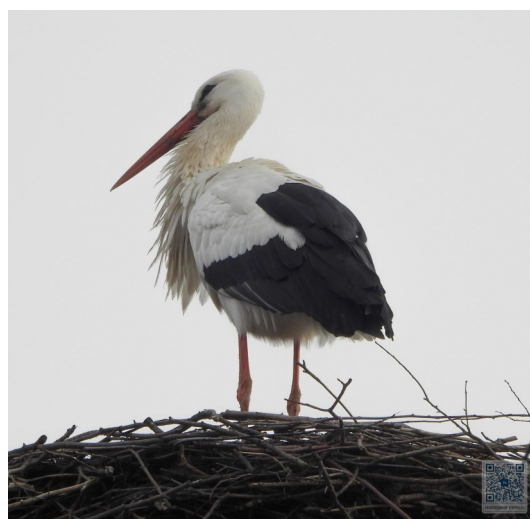
Natalia Uryniuk – Balticarium¹

Morze Bałtyckie w anturazie picturebooka. Z jednej strony wspaniałe fotografie, a z drugiej kompendium wiedzy „bałtyckiej”. Jest tu dosłownie wszystko, o wodzie morskiej, o falach, o bałtyckich zwierzętach i roślinach, o geologii i o klifie. Wszystko otoczone piaskiem, koszami plażowymi, portami, miastami, parkami narodowymi, latarniami morskimi, baśniami, legendami, a nade wszystko ludźmi tam mieszkającymi. Zanim wybieriecie się na długi weekend albo na wakacje nad Bałtyk, warto zajrzeć do tej książki. Jest prosto, ale niebanalnie, na pewno ciekawie. Warto świadomie spojrzeć i poszerzyć wiedzę o morzu, nad którym mieszkamy. Tak, by korzystać z jego uroków w pełnej dbałości o jego zrównoważony rozwój.

¹ Natalia Uryniuk, Balticarium, Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2024

Z fototezki Emilii Jaworskiej-Weyders

Wiosna

**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

PLACÓWKI OŚWIATOWE PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO PODLEGŁE DEPARTAMENTOWI EDUKACJI I NAUKI

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu
pełna informacja dostępna na stronie:
www.odn.kalisz.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie
pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdnkonin.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie
pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdn.leszno.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile
pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdn.pila.pl

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu
pełna informacja dostępna na stronie:
www.odnpoznan.pl

**Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia
Dualnego i Zawodowego w Kaliszu**
www.cwrkdiz.kalisz.pl

**Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia
Dualnego i Zawodowego w Koninie**
www.cwrkdiz.konin.pl

**Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia
Dualnego i Zawodowego w Lesznie**
www.cwrkdiz.leszno.pl

**Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia
Dualnego i Zawodowego w Pile**
www.cwrkdiz.pila.pl

**Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia
Dualnego i Zawodowego w Poznaniu**
www.cwrkdiz.poznan.pl

Placówki Oświatowe Prowadzone Przez
Samorząd Województwa Wielkopolskiego

Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego:

- w Gnieźnie, ul. Mieszka I nr 27, www.medyk.gniezno.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny

- w Koninie, ul. Przemysłowa 4, www.medyk.konin.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Opiekunka Dziecięca, Higienistka Stomatologiczna, Asystentka Stomatologiczna, Technik Elektrodiagnostyki

- w Ostrowie Wielkopolskim, ul. Limanowskiego 17, www.msz-ostrow.cba.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Opiekunka Dziecięca, Higienistka Stomatologiczna, Asystentka Stomatologiczna, Technik Elektrodiagnostyki

- Nr 1 w Poznaniu, ul. Szamarzewskiego 99, www.msz.poznan.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Ortopedystka, Technik BHP, Technik Elektrodiagnostyki, Technik Elektroniki i Informatyki Medycznej

- Nr 2 w Poznaniu, ul. Mostowa 6, www.wsck.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Asystentka Stomatologiczna, Higienistka Stomatologiczna, Technik Dentystyczny, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Opiekun Medyczny, Opiekun Osoby Starszej, Opiekun w Domu Pomocy Społecznej, Opiekunka Dziecięca, Technik Masażysta, Terapeuta Zajęciowy

- w Rawiczu, ul. gen. Grota Roweckiego 6, www.medyk-rawicz.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Technik Usług Kosmetycznych, Technik BHP, Opiekun Osoby Starszej, Terapeuta Zajęciowy, Opiekun w Domu Pomocy Społecznej, Opiekunka Środowiskowa, Opiekunka Dziecięca, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Technik Masażysta, Opiekun Medyczny

- w Złotowie, ul. Szkolna 3, www.wskz.zlutowo.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Opiekun Medyczny, Technik Archiwista, Technik Masażysta, Technik Usług Kosmetycznych, Opiekunka Dziecięca

**Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Ustawicznego
we Wrześni**, ul. Wojska Polskiego 2a, www.wskcu-wrzesnia.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
- Florysta, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Logistyki, Technik Administracji, Technik Archiwista, Technik Rachunkowości, Opiekun Medyczny, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Technik Budownictwa

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile
64-920 Piła, ul. Bydgoska 21
tel. 67 352 17 50
www.cdn.pila.pl